

УДК 379.844

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ПАРКОВИХ ЗОН МІСТ ЯК ОСЕРЕДКІВ КОРОТКОТРИВАЛОГО ВІДПОЧИНКУ

Чоренька Н. В., Чоренький Я. Я.

*Львівський державний інститут новітніх технологій і управління ім. В. Чорновола,
Українська академія друкарства, Львів, Україна
E-mail: nvchornenka@gmail.com*

У статті розглядаємо паркові зони міст як осередки короткотривалого відпочинку і з цією метою на основі виділення класифікаційних ознак пропонуємо можливості розвитку відповідно до функціонального призначення.

Ключові слова: урбанізація, паркова зона, відпочинок, класифікаційні ознаки.

ВСТУП

З огляду на пришвидшення урбанізаційних процесів та спровокованих ними проблем постає необхідність рішучих дій щодо планування, збереження та підтримки паркових територій міст для подальшого їх використання з рекреаційною метою.

Чітке розмежування паркових зон відповідно до функціонального призначення сприяє підсиленню екологічної, соціальної та економічної цінності міста та його рекреаційно-туристичної привабливості. Збалансованість паркових територій, їхня здатність протистояти експансії міста можливі за умов ефективного управління, оптимізації планувальної структури та правильної організації використання наявних рекреаційних ресурсів. Вирішення цих питань потребує комплексного підходу до оцінки сучасного стану паркових територій, що є основою прийняття обґрунтованих рішень, спрямованих на посилення їхньої екологічної, природоохоронної, рекреаційної, естетичної та економічної функцій.

Вагомий внесок у дослідження проблем функціонування паркових зон урбанізованих територій зробили вітчизняні вчені, зокрема Родічкін І. Д., який всебічно розглядає історію розвитку садів і парків на території України [5], Посацький Б. С. звертає увагу на класифікаційні ознаки паркових територій в межах міського ландшафту [4], Елбакідзе М., Завадович О., Ямелинець Т. пропонують методичні аспекти інвентаризації зелених зон урбанізованих територій [3], Гостев В. Ф., Юскевич Н. Н. наголошують на принципах проектування садів і парків [1], та не вирішеною залишається проблема умов функціонування паркових зон міст як рекреаційних осередків, тому необхідне здійснення подальших досліджень у цьому напрямку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Процеси урбанізації збільшують потребу в активному відпочинку, у зміні умов життя для зняття фізичної перевтоми і нервових перевантажень. Однак не завжди є можливість виїзду з міста, тому паркові зони виконують роль рекреаційної території

для короткотривалого відпочинку в межах фонових систем розселення. Тому дослідження умов і принципів використання таких територій відповідно до їх функціонального призначення вважаємо вкрай актуальним.

Пропонуємо класифікацію паркових територій відповідно до їхнього функціонального призначення.

За місцезонаштуванням:

- територія забудови міста;
- за межами забудови у межах міста;
- за межами міста у межах зеленої зони.

За інтенсивністю відпочинку:

1. території активного дозвілля;
2. території пасивного дозвілля.

Враховуючи запити щодо інтенсивності відпочинку, територія парків повинна мати відповідне зонування: зону тихого відпочинку, зону фізкультури і спорту, зону атракціонів і видовищ.

За функціональним призначенням паркові території поділяються на:

1. загального користування – парки, сквери, бульвари, ліси, лісопарки, гідропарк, лугопарки;
2. обмеженого користування – насадження на територіях житлових і громадських будинків, шкіл, дитячих закладів, промислових підприємств, спортивних споруд, закладів охорони здоров'я;
3. спеціального призначення – насадження вздовж вулиць, у санітарно-захисних і охоронних зонах, зонах санітарної охорони, на території цвинтарів, ботанічного саду, зоопарку.

У свою чергу, функціональні ознаки паркових територій передбачають моно- та поліфункціональний характер їхнього використання.

Усі паркові території виконують такі складові рекреаційної функції як пізнавальна, екологічна, оздоровча, дозвіллєва.

Пропонуємо розглянути функціональне наповнення паркових зон міст, що виконують рекреаційну функцію.

Спортивні парки включають площинні спортивні споруди (футбольні поля, тенісні майданчики тощо), комплекси допоміжних приміщень та зелені насадження, що виконують, шумо-, вітрозахисну функцію, естетичну функцію в межах ландшафтного дизайну паркової території.

Історико-культурні парки – парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, етнографічні парки (скансени), меморіальні парки – такі парки наповнені рекреаційними ресурсами, які народжені історією, творчою думкою і створюють особливу атмосферу з однією темою або кількома темами, щоб залучати туристів. Вони охоплюють тематичні експозиції про історію, культуру, мистецтво і давню архітектуру. Міста як місця зосередження культури мають свою перевагу і формують туристичний потенціал території в цілому.

Парки-об'єкти природно-заповідного фонду. Вони створені для збереження та відновлення унікальних природно-історичних комплексів та мають охоронну зону. На території парку знаходяться природні ландшафти, окремі цінні комплекси і об'єкти природи, історії та культури, котрі підлягають особливій охороні, історико-культурні зони (місця визвольних боїв, місця функціонування культурно-освітніх та національних осередків, цвинтарі), музеї, промислова зона, заклади освіти,

спортивні, військові об'єкти, інженерні споруди і мережі. До територій природоохоронного призначення в межах міста можуть належати землі заповідників, національних, зоологічних і дендрологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, міських садів, ботанічних садів, заказників (за винятком мисливських), заповідних урочищ, пам'яток природи. На землях природоохоронного призначення забороняється діяльність, що суперечить їх цільовому призначенню або яка може негативно впливати на якісний стан земель.

Парки культури і відпочинку забезпечують умови для різних видів відпочинку та проведення масових культурних заходів. На таких територіях відбуваються загальноміські урочистості, естрадні концерти, творчі звіти колективів народної творчості, народні гуляння, спортивні змагання, атракціони.

Дитячі тематичні парки можуть існувати як окремі територіальні одиниці або являють собою локальні зони в межах поліфункціональних парків, в основі яких лежить концепція поєднання гри і творчості. У цих парках, окрім відвідин численних атракціонів, діти мають можливість брати участь у цікавих шоу, а також попрацювати в творчих майстернях, розкрити свій потенціал в логічній грі, стати дослідником і навіть зробити відкриття тощо.

Лісопарки – це упорядкована територія лісу, призначена для короткочасного відпочинку та перетворена шляхом поступової реконструкції на певну ландшафтно-планову систему. Виконує рекреаційні, ландшафтно-архітектурні, санітарно-гігієнічні, пізнавальні та лісогосподарські функції [6].

Функціональний поділ паркових зон рекреаційного призначення передбачає виділення наступних типів рекреаційних ландшафтів: відпочинковий тип (території з особливо корисними біокліматичними умовами, з водними (природними та антропогенними) ландшафтними комплексами, придатними для всіх форм водного спорту та купання); лікувальний тип (лікувальні властивості клімату, гідромінеральні ресурси) [2]. Ландшафтний потенціал парку (різноманітність геологічної будови, форм земної поверхні, цікавий рослинний світ та своєрідні ландшафтні комплекси) дає можливість суттєво доповнити рекреаційні території новими об'єктами відпочинку, туризму тощо.

Основними критеріями оптимізованості паркових зон є: збереження існуючого пріоритетного напрямку використання території при збільшенні режиму охорони окремих ділянок; збереження композиційного замислу та історичної цілісності території; збереження та відновлення сформованих ландшафтно-архітектурних особливостей парків-пам'яток садово-паркового мистецтва; доцільне територіальне співвідношення функціональних зон.

ВИСНОВКИ

Оскільки в міському просторі паркові зони є осередками рекреаційної діяльності, необхідним є своєчасне реагування на зниження кількості та погіршення якості паркових зон. Основними причинами таких ситуацій є невідповідність функціонального призначення територій та реального їх використання. Ідеться про забудову зелених масивів житловими та соціальними спорудами, розташування в паркових зонах торгових точок, перенасичення парків доріжками і майданчиками з асфальтовим, бетонним чи іншим неприродним покриттям, відсутність (та і неможливість впровадження) компенсаційних заходів.

Наслідки втрати паркових зон можуть бути оцінені шляхом розгляду ланцюжків причинно-наслідкових зв'язків. Доцільним вважаємо проведення повної інвентаризації зелених насаджень та об'єктів у межах паркових територій з картографічним підтвердженням, а також виготовлення технічних паспортів, на основі яких буде отримано природоохоронні зобов'язання для кожного об'єкта.

Важливим є інформаційне насичення таких територій, маркування стежок, встановлення інформаційних охоронних знаків, як того вимагає законодавство. Кінцева мета – не просто зберегти паркові зони для нащадків, а й привести їх до цивілізованого вигляду, а це можливо тільки завдяки використанню відповідно до функціонального призначення.

Список літератури

1. Гостев В. Ф. Проектирование садов и парков. / В. Ф. Гостев, Н. Н. Юскевич. – Издательство: Стройиздат, 1991. – 340 с.
2. Денисик Г.І. Історико-культурні ландшафти Печеро-Стрільчинецького ландшафтно-рекреаційного парку / Г.І. Денисик, В.М. Воловик, І.В. Кравцова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nzvdpu_geogr/2008_17/istoruko-kylytrni%20landwaftu.pdf
3. Елбакідзе М. Методичні аспекти інвентаризації зелених зон урбанізованих територій (на прикладі регіонального ландшафтного парку “Знесіння”) / М. Елбакідзе, О. Завадович, Т. Ямелинець. // Вісник Львів. ун-ту. Серія географічна. – 2005. – Вип. 32. – С. 96–109.
4. Посацький Б. С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування. Навчальний посібник. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 344 с.
5. Родічкін І. Старовинні маєтки України. / Іван Родічкін, Ольга Родічкіна. – К.: Мистецтво, 2009. – 384 с.
6. Світ географії та туризму. Географічний довідник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr-tur.narod.ru/dovidnyk/dovidnyk.htm>

Черненко Н. В. Функциональное назначение парковых зон города как центра кратковременного отдыха / Н. В. Черненко, Я. Я. Черненко // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63). – №2, ч. 2 – С. 292-295.

В статье рассматриваем парковые зоны городов как центры кратковременного отдыха и с этой целью на основе выделения классификационных признаков предлагаем возможности развития в соответствии с функциональным назначением.

Ключевые слова: урбанизация, парковая зона, отдых, классификационные признаки.

Chornenka N. Functional purpose of parklands of the city as a center of a short rest / N. Chornenka, Ya. Chornenkyu // Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. – Series: Geography. – 2011. – Vol. 24 (63). – № 2, p. 2 – P. 292-295.

The article deals with parkland towns as centers for a short rest and to this end based on the extraction of classification features offer opportunities for development in accordance with the functional purpose.

Keywords: urbanization, park, recreation, classification features.

Поступила в редакцию 08.04.2011 г.